

Kapittel 1: Oppstart og introduksjon

Dette kapitlet tar for seg det overordnede innholdet i undervisningsopplegget Spleiselaget.

Det inneholder en instruks på hvordan elevene logger seg på denne unike presentasjonen, et interaktivt spørsmål og temaoversikt over hva som skal gjennomgås i undervisningen.

Lysbilde 1

Introduksjon og innlogging

Spleiselaget er undervisning om skatt, velferd og arbeidsliv for ungdom.

- Elevene logger seg på med å scanne QR-koden. Det sendes automatisk ut to spørsmål til elevene når de har scannet QR-koden. Disse svarene er anonyme og brukes til statistikk. Antall elever som har svart vises i bunnen av lysbildet
- Forklar at det senere i presentasjonen kommer til å bli sendt ut nye spørsmål på telefonene deres. Alle svar er anonyme
- Avsender av Spleiselaget er Samarbeid Mot Svart Økonomi (SMSØ). Dette er et samarbeid mellom Skatteetaten og store arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner (se logoer)

Kapittel 1: Oppstart og introduksjon

Lysbilde 2

Lysbilde 3

Tema i Spleiselaget

Temaoversikt over hva som skal gjennomgås i undervisningsopplegget. Presentasjonen handler om sammenhengen mellom skatt, arbeidsliv og velferd.

- Hva er velferdsgoder og hvordan finansieres de?
- Hva er skatt?
- Hva skjer hvis ingen betaler skatt?
- Hva trenger du å vite når du skal jobbe?

Norge er et velferdssamfunn

- Her kan du stille spørsmålet "*Hva er skatt?*" før du åpner kulepunkt 1. Fortell at personer og bedrifter bidrar med en del av inntekten sin til det offentlige – og det er dette som er skatt.
- Her kan du stille spørsmålet "*Hva brukes skattepenger på?*" før du åpner kulepunkt 2. Skatt betaler for velferdsgoder og gjør det mulig å leve i et velferdssamfunn.
- Kulepunkt 3 stiller spørsmålet "*Vet du hvilke velferdsgoder du har fått til nå?*" (Svaret på dette kommer i neste kapittel, i film og interaktivt spørsmål.)

Kapittel 2: Norge investerer i barn og unge

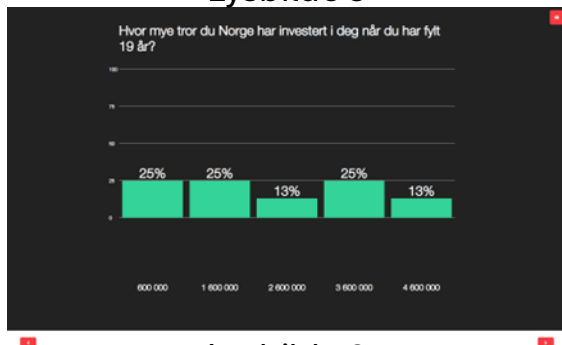
Kapittel 2 inneholder en film og et interaktivt spørsmål som handler om hva Norge investerer i barn og unge.

Lysbilde 4

Lysbilde 5

Lysbilde 6

Film: Hva investerer Norge i oppveksten din

Først vises en film som synliggjør at Norge har investert mye i oss frem til vi er ferdige med videregående skole.

Interaktivt spørsmål: Hvor mye tror du Norge har investert i deg når du har fylt 19 år?

Nå skal det sendes ut et spørsmål:

Hvor mye tror du Norge har investert i deg når du har fylt 19 år?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Klikk på pilen til høyre for å få frem hva elevene har svart

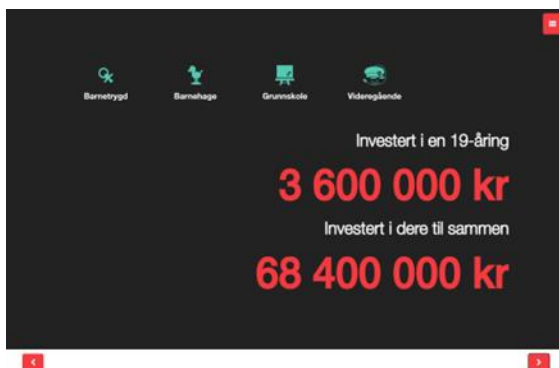
Elevenes svar: Hvor mye tror du Norge har investert i deg når du har fylt 19 år?

- Gå i gjennom hva elevene har svart
- "Fasit" kommer på neste lysbilde

Kapittel 2: Norge investerer i barn og unge

Lysbilde 7

Lysbilde 8

"Fasit": Hva er investert i deg?

Her må det hentes frem tall for hver av postene ved å klikke på pilen til høyre. Totalt 5 klikk.

- **Barnetrygd:** Standard barnetrygd er 1 968 pr. mnd. fra 1. mai 2025.
Totalsummen etter 18 år er rundet ned til 400 000 kroner
- **Barnehage:** Staten betaler ca. 1 100 000 kroner i løpet av 5 år.
Dette kommer i tillegg til det foreldrene betaler
- **Grunnskole:** Rundet ned til 150 000 kroner pr år.
Totalsummen i løpet av 10 år er 1 500 000 kroner
- **Videregående skole:** Gjennomsnittskostnad rundet ned til 200 000 kroner pr. år.
Totalsummen i løpet av 3 år er 600 000 kroner.
Yrkesfag er dyrere enn studiespesialisering
- **Helse:** Dette er individuelt, så det er umulig å angi et eksakt beløp.
Noen har mottatt mye helsehjelp, andre mindre.
Eksempler: fødsel, helsestasjon, legebeseøk, tannhelse og sykehus med mere

Telleverk: Investert i en 19-åring

- Første beløp viser hvor mye staten investerer i en 19-åring, unntatt helseutgifter
- Klikk på pil til høyre for å vise summen som er investert til sammen i antall påloggede elever
- Her brukes ordet investert. Hva betyr det at Norge investerer i barn og unge?
Når man investerer, håper man på økt verdi (avkastning).
Gratis utdanning for ungdom gir arbeidstakere med høy kompetanse.
Dette skaper verdier for bedrifter og samfunnet, og gir skatteinntekter

Kapittel 3: Norges inntekter og utgifter

Dette kapitlet tar for seg det overordnede innholdet i undervisningsopplegget Spleiselaget.

I kapittel 3 presenteres statsbudsjettet med en animasjon og et interaktivt spørsmål om hvem som bestemmer statsbudsjettet.

Kapitlet avsluttes med en film som viser at arbeidstakere og bedrifter bidrar til verdiskaping, og sikrer Norges [inntekter](#).

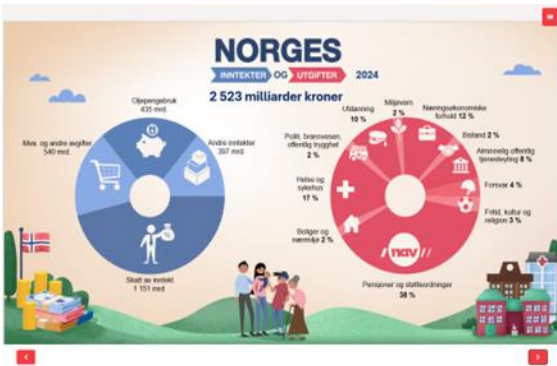

Lysbilde 9

Animasjon: Norges inntekter og utgifter

Først vises en animasjon som på en enkel måte visualiserer Norges inntekter og utgifter.

- Animasjonen viser at det er skatt på arbeid og kapital som er Norges største inntektskilde
- Det fremkommer også at det brukes litt av Oljefondet hvert år

Lysbilde 10

Norges inntekter og utgifter

Lysbildet viser Norges inntekter og utgifter som to kakediagram.

Inntektskaken er delt inn i 4 biter.

Det vises hvor mange millioner som kommer fra hver av inntektskildene:

- Skatt av inntekt
- [Mva.](#) og andre avgifter
- Andre inntekter
- Oljepengebruk

Utgiftskaken er delt inn i 11 biter.

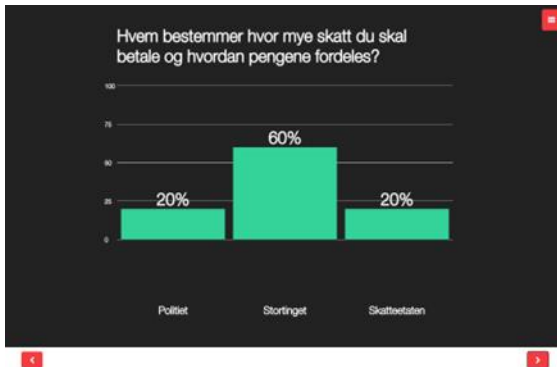
Det vises hvor mange prosent hver bit utgjør. De fire største utgiftepostene er:

- Pensjoner og støtteordninger (NAV)
- Helse og sykehus
- Utdanning
- Næringsøkonomiske forhold

Kapittel 3: Norges inntekter og utgifter

Lysbilde 11

Lysbilde 12

Lysbilde 13

Interaktivt spørsmål: Hvem bestemmer hvor mye skatt du skal betale og hvordan pengene fordeles?

Nå skal det sendes ut et spørsmål:

Hvem bestemmer hvor mye skatt du skal betale og hvordan pengene fordeles?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Antall svar vises nederst på skjermen
- Klikk pil til høyre for å se hva elevene har svart

Elevenes svar: Hvem bestemmer hvor mye skatt du skal betale og hvordan pengene fordeles?

- Gå i gjennom hva elevene har svart

Stortinget bestemmer

- Forklar at Stortinget bestemmer hvor mye skatt som skal betales og hvordan pengene skal brukes
- Skatteetaten og politiet følger opp (forvalter) reglene som Stortinget bestemmer
- Du kan oppfordre elevene til å sette seg inn i hva de ulike politiske partiene mener, og delta i valg når de er gamle nok

Kapittel 3: Norges inntekter og utgifter

Lysbilde 14

Film: Verdiskaping

Kapitlet avsluttes med en film som oppsummerer hvordan Norge, gjennom arbeidstakere og bedrifter tjener penger, og hvordan pengene brukes.

Filmen poengterer også at arbeidskraft er Norges viktigste ressurs.

Kapittel 4: Hva trenger du å vite når du skal jobbe?

Tema i kapittel 4 er rettigheter og plikter i arbeidslivet, arbeidsavtale og [lønnsslipp](#).

Kapittelet inneholder to filmer. Den første handler om arbeidsavtale, den siste om lønnsslipp.

Kapittelet inneholder også et interaktivt spørsmål. Her er svaret en ordsky.

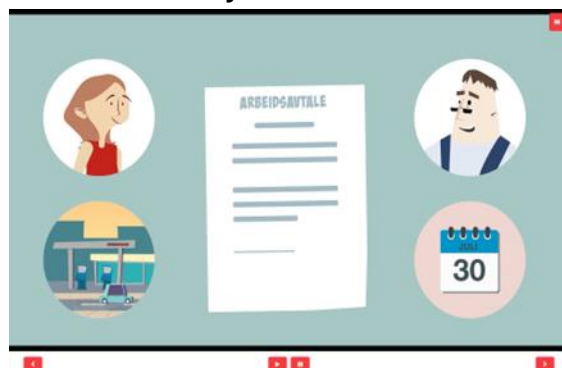
Ungdom er en av de gruppene som har høyest risiko for å bli utnyttet i arbeidslivet.

Ofta vet de ikke om sine rettigheter, eller kanskje er de blitt feilinformert om både rettigheter og plikter.

I dette kapittelet gjennomgås det mest grunnleggende, om rettigheter og plikter, som ungdom bør vite når de kommer ut i jobb.

Lysbilde 15

Lysbilde 16

Rettigheter og plikter

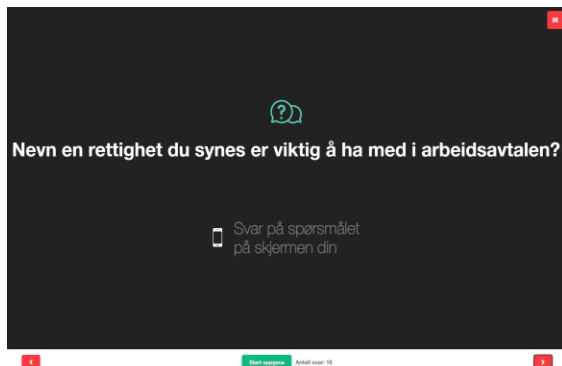
Rettigheter og plikter i arbeidslivet.

- Du skal ha en arbeidsavtale
- Rettigheter er det du har krav på, for eksempel lønn
- Pliker er det du må gjøre, for eksempel møte opp til rett tid og varsle hvis du blir syk

Film: Arbeidsavtale

Filmen viser det viktigste en arbeidsavtale skal inneholde.

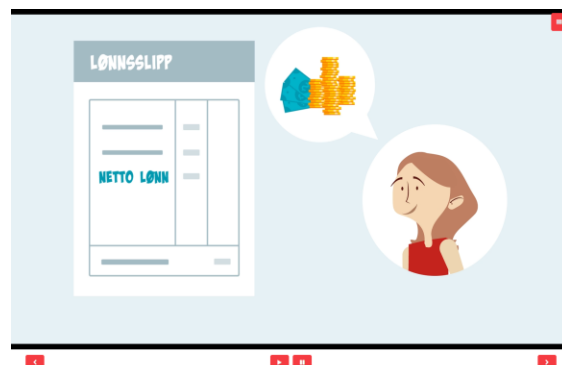
Kapittel 4: Hva trenger du å vite når du skal jobbe?

Lysbilde 17

Lysbilde 18

Lysbilde 19

Interaktiv spørsmål: "Nevn en rettighet du synes det er viktig å ha med i arbeidsavtalen«

Nå skal det sendes ut en oppgave:

Nevn en rettighet du synes det er viktig å ha med i arbeidsavtalen.

- Send ut oppgaven ved å klikke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på oppgaven på mobil eller PC
- På neste lysbilde ser du elevenes svar som en ordsdy

Ordsdy med elevenes svar: «Nevn en rettighet du synes det er viktig å ha med i arbeidsavtalen»

- Gå gjennom elevenes svar
- Hvis flere har svart det samme vil ordet være forstørret
- Viktig å få med at lønn, arbeidstid, arbeidsoppgaver, oppsigelsestid og pauser skal være med i arbeidsavtalen
- (Her kan det være noe risiko for useriøse svar)

Film: Lønnsslipp

Filmen viser de viktigste opplysningene som står på lønnslippen.

Kapittel 4: Hva trenger du å vite når du skal jobbe?

The image shows a digital representation of a Norwegian payroll slip (Lønsslipp) and a list of key points. On the left, a box titled 'LØNSSLIIPP' contains a table with the following structure:

BRUTTO LØNN	=	
- SKATT	=	
= NETTO LØNN	=	

Below the table is a field labeled 'FERIEPENGEGRUNNLAG' with a yellow coin icon.

On the right, under the heading 'Lønsslipp', there are three bullet points:

- Du skal ha lønsslipp hver gang du får lønn
- På lønsslippen skal det blant annet stå:
 - hvor mye du har fått i lønn
 - hva som er trukket i skatt
 - grunnlag for beregning av feriepenger

Lysbilde 20

Lønsslipp

Hvor finner du lønsslippen? Ofte digital tilgang.

- Spør arbeidsgiver. Du skal ha lønsslipp hver gang du får lønn
- Den skal inneholde nettolønn, skattetrekk og bruttolønn
- Feriepengegrunnlag: Feriepenger utgjør minst 10,2 % av grunnlaget

Kapittel 5: Sammenhengen mellom lønn og skatt

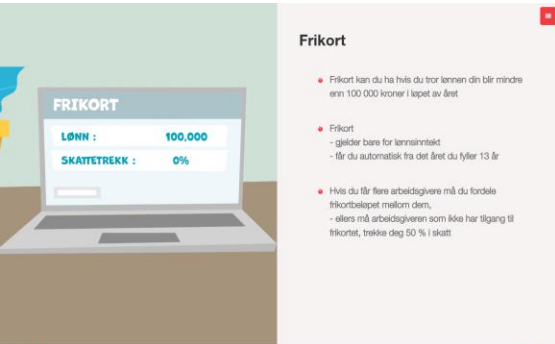
Kapittel 5 handler om hvordan vi betaler skatt, og hvor mye skatt det er på ulike lønninger.

Skattekort eller frikort?

- Et skattekort er et dokument som viser hvor mye skatt arbeidsgiver skal trekke av lønns di
- Frikort er et skattekort som viser at du ikke skal bli trukket skatt
- Du kan bestille eller endre skattekort på skatteetaten.no, så ofte du har behov
- Arbeidsgiver henter skattekortet ditt automatisk

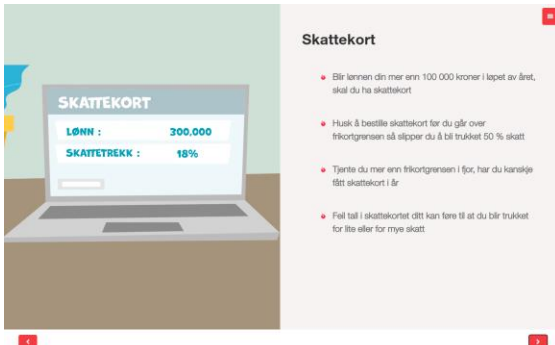
Lysbilde 21

Frikort

- Frikort kan du ha hvis du tror lønnen din blir mindre enn 100 000 kroner i løpet av året
- Frikort - gjelder bare for lønnsinntekt - får du automatisk fra det året du fyller 13 år
- Hvis du får flere arbeidsgivere må du fordele frikortbeløpet mellom dem, - ellers må arbeidsgiveren som ikke har tilgang til frikortet, trekke deg 50 % i skatt

Lysbilde 22

Skattekort

- Blir lønnen din mer enn 100 000 kroner i løpet av året, skal du ha skattekort
- Husk å bestille skattekort før du går over frikortgrensen så slipper du å bli trukket 50 % skatt
- Tjente du mer enn frikortgrensen i fjor, har du kanskje fått skattekort i år
- Feil tall i skattekortet ditt kan føre til at du blir trukket for lite eller for mye skatt

Lysbilde 23

Skattekort eller frikort

Alle som jobber må ha skattekort eller frikort.

- Et skattekort er et digitalt dokument som viser hvor mye skatt arbeidsgiver skal trekke av lønns di før du får den utbetalt
- Frikort er et skattekort som viser at du ikke skal bli trukket skatt
- Du kan bestille eller endre skattekort på skatteetaten.no, så ofte du har behov for det gjennom året
- Arbeidsgiver henter skattekortet automatisk

Frikort

Frikort kan du ha hvis du tror lønnen din blir mindre enn 100 000 kroner i løpet av året.

- Frikort gjelder bare for lønnsinntekt
- Frikort får du automatisk fra det året du fyller 13 år
- Hvis du får flere arbeidsgivere må du fordele frikortbeløpet mellom dem
- Arbeidsgivere som ikke har tilgang til frikortet må trekke deg 50 % i skatt

Skattekort

Hvis lønnen din blir mer enn 100 000 kroner i løpet av året skal du ha skattekort.

- Arbeidsgiver henter skattekortet ditt automatisk
- Husk å bestille skattekort før du går over frikortgrensen så slipper du å bli trukket 50 % skatt
- Arbeidsgivere er pålagt å trekke 50 % skatt hvis de ikke finner et skattekort eller et frikort
- I desember får alle et nytt frikort eller skattekort
- Tjente du mer over frikortgrensa i fjor, får du kanskje skattekort automatisk
- Feil tall i skattekortet ditt kan føre til at du blir trukket for lite eller for mye skatt

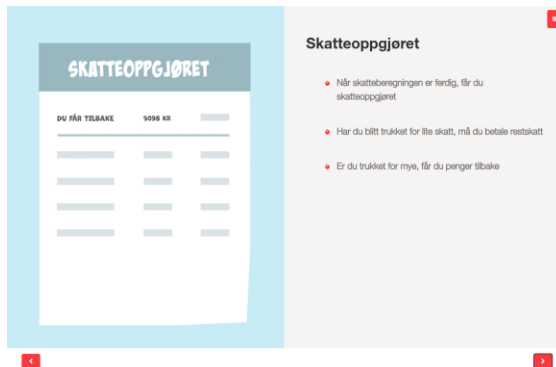
Ekstra info:

- I juni eller juli er lønnen/feriepengene trekkfrie, men ikke skattefrie
- I desember trekkes bare halv skatt
- Skatten skal trekkes inn resten av året
- Derfor blir det trukket litt mer skatt i 10,5 måneder

Kapittel 5: Sammenhengen mellom lønn og skatt

Lysbilde 24

Lysbilde 25

Lysbilde 26

Skattemelding

Hvert år i mars/april får du en skattemelding.

- Da har Skatteetaten blant annet samlet inn opplysninger om inntekter du hadde i fjor og hvor mye skatt som er trukket
- Skattemeldingen brukes til å beregne riktig skatt for forrige år
- Du må sjekke at det som står i skattemeldingen er riktig
- Dersom noe er feil eller noe mangler, må du rette det opp og sende inn skattemeldingen

Ekstra info:

- Hvis alt er riktig, trenger du ikke gjøre noe – men hvis du sender den inn, kan du kanskje få [skatteoppgjør](#) tidligere

Skatteoppgjør

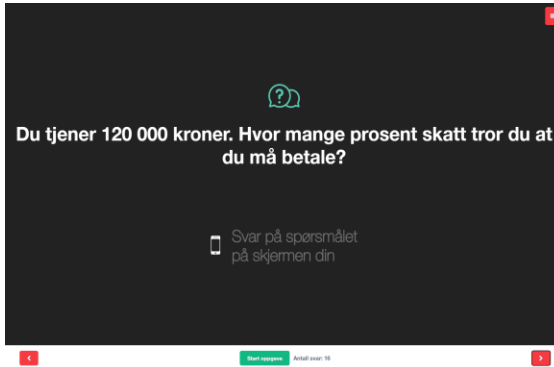
Når skatteberegningen er ferdig, får du et skatteoppgjør.

- Har du blitt trukket for lite skatt må du betale [restskatt](#)
- Er du trukket for mye, får du penger tilbake

Sammenhengen når du betaler skatt

- Skattekort brukes til å trekke skatt det året du jobber
- Skattemelding er en oversikt over dine inntekter og eiendeler i fjor. Den inneholder en foreløpig beregning av skatten du skulle ha betalt
- Skatteoppgjør er den endelige utregnede skatten. Kanskje du får penger tilbake på skatten eller kanskje må du betale restskatt
- Hvis du må betale restskatt - sjekk at skattekortet ditt i år trekker riktig skatt

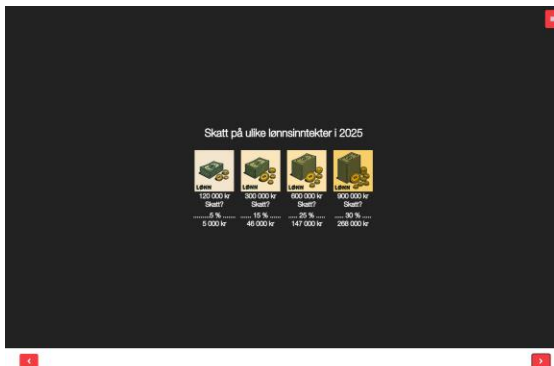
Kapittel 5: Sammenhengen mellom lønn og skatt

Lysbilde 27

Lysbilde 28

Lysbilde 29

Interaktivt spørsmål: Du tjener 120 000 kroner. Hvor mange prosent skatt tror du at du må betale?

Nå skal vi sende ut et spørsmål.

Du tjener 120 000 kroner. Hvor mange prosent skatt tror du at du må betale?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Elevenes svar ser du ved å klikke på pilen nederst til høyre

Elevenes svar: Du tjener 120 000 kroner. Hvor mange prosent skatt tror du at du må betale?

Gå gjennom hva elevene har svart

På neste lysbilde får dere vite hva skatten er på 120 000 kroner

Skatt på ulike lønnsinntekter i år

På dette lysbildet kommer svaret på hva skatten er på 120 000 kroner, og på noen høyere lønnsinntekter.

- Trykk pil til høyre for å få frem hvor mange prosent og hvor stort beløp skatten på 120 000 kroner utgjør
- Trykk pil til høyre for å se skatten på hver av de andre lønnsinntektene
- Skatteprosenten øker jo høyere inntekten blir
- Dette illustrerer at vi har et progressivt skattesystem i Norge
- Det skal være med å bidra til en mer rettferdig fordeling

Kapittel 6: Hobby eller næring?

Tema i kapittel 6 handler om det skal betales skatt på penger du tjener uten at du har en arbeidsgiver.

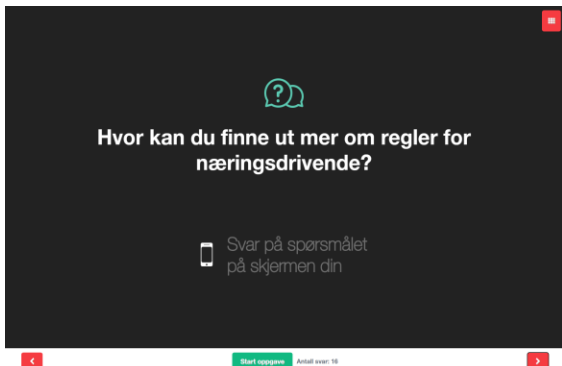
Kapittelet inneholder en film og et interaktivt spørsmål.

Lysbilde 30

Film: Skal du betale skatt av hobbyen din?

Filmen handler om at noen tjener penger uten å ha en arbeidsgiver, og at det er rettferdig at også disse betaler skatt.

Lysbilde 31

Interaktivt spørsmål: Hvor kan du finne ut mer om regler for næringsdrivende?

Nå skal det sendes ut et spørsmål:

Hvor kan du finne ut mer om regler for næringsdrivende? Send ut spørsmålet ved å trykke på

- «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Trykk pil til høyre for å se hva elevene har svart

Kapittel 6: Hobby eller næring?

Lysbilde 32

Lysbilde 33

Elevenes svar: Hvor kan du finne ut mer om regler for næringsdrivende?

- Gå gjennom hva elevene har svart
- Klikk pil til høyre for å se neste lysbilde som besvarer spørsmålet
- Alle de ulike alternativene er riktige

Er du næringsdrivende?

Informasjon for næringsdrivende finner du på alle de nevnte nettsidene.

- En hobby er noe du gjør for gøy og ikke for å tjene penger
- Men hvis du over tid har større inntekter enn kostnader på din aktivitet, er du sannsynligvis næringsdrivende
- Næringsdrivende har selv ansvar for å sette seg inn i reglene og gjøre ting riktig

Kapittel 7: Svart arbeid

Tema i kapittel 7 er svart arbeid og hvilke konsekvenser urettferdig konkurranse kan få både for den seriøse bedriften, kunden som kjøper svarte tjenester og den som jobber svart.

Kapittelet inneholder en film og flere interaktive spørsmål knyttet til innholdet i filmen.

Lysbilde 34

Lysbilde 35

Svart arbeid

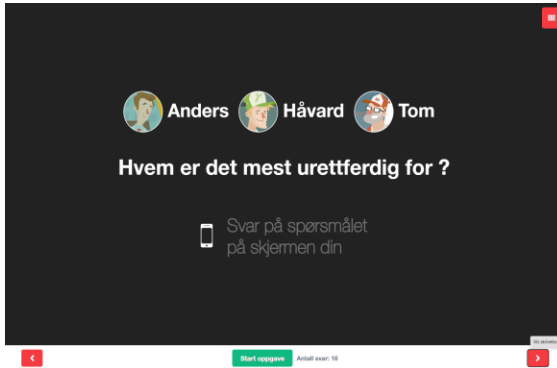
Dette lysbildet definerer begrepet svart arbeid.

- Det er ulovlig arbeid som ikke tåler "dagens lys", kalles ofte svart arbeid
- Svart arbeid er arbeid der det skulle vært betalt skatt, men hvor dette ikke skjer
- Det å ikke oppgi skattepliktig inntekt i skattemeldingen er straffbart

Film: Svart eller hvitt?

- Filmen handler om hvilke konsekvenser urettferdig konkurranse kan få. For den seriøse bedriften
- Kunden som kjøper svarte tjenester
- Den som jobber svart

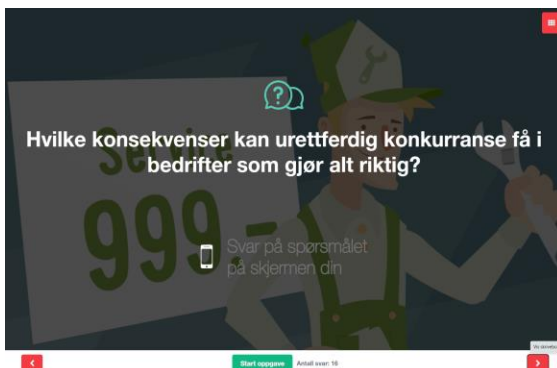
Kapittel 7: Svart arbeid

Lysbilde 36

Lysbilde 37

Lysbilde 38

Interaktivt spørsmål: Hvem er det mest urettferdig for?

Nå skal vi sende ut et spørsmål:

Hvem er det mest urettferdig for?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Klikk pil til høyre for å se neste lysbilde som besvarer spørsmålet

Elevenes svar: Hvem er det mest urettferdig for?

- Gå gjennom elevenes svar
 - Kommenter kort hva de har svart
 - Ofte synes de fleste at det er mest urettferdig for Håvard. Han har jo gjort alt riktig, og fulgt gjeldende regler
 - Hva med kunden, visste han at han kjøpte svarte tjenester?
- Spør for eksempel elevene om de vet om de handler hvitt? Hvordan kan de vite det?
- Få kvittering som viser at det er betalt mva
 - Var prisen usannsynlig billig?
 - Kanskje søke opp info om bedrifter og finne kundeanmeldelser

Interaktivt spørsmål: Hvilke konsekvenser kan urettferdig konkurranse få for bedrifter som gjør alt riktig?

Nå skal vi sende ut et nytt spørsmål:

Hvilke konsekvenser kan urettferdig konkurranse få for bedrifter som gjør alt riktig?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Klikk pil til høyre for å se neste lysbilde for å se elevenes svar

Kapittel 7: Svart arbeid

Lysbilde 39

Lysbilde 40

Lysbilde 41

Elevenes svar: Hvilke konsekvenser kan urettferdig konkurranse få for bedrifter som gjør alt riktig?

- Gå igjennom elevenes svar og reflekter litt over hva det vil si
- Alle svarene er mulige konsekvenser

Konsekvenser for kunden som kjøper svart

Dette lysbildet viser noen mulige konsekvenser for kunden som kjøper svart.

I tillegg viser lysbildet hva kunder kan gjøre for å unngå å handle svart.

Nettsiden handlehvitt.no gir nyttige tips til forbrukere.

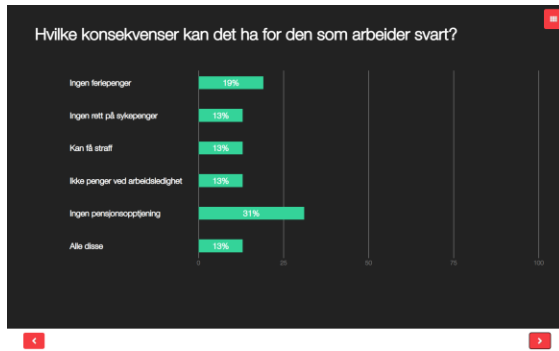
Interaktivt spørsmål: Hvilke konsekvenser kan det ha for den som arbeider svart?

Nå skal vi sende ut et nytt spørsmål:

Hvilke konsekvenser kan det ha for den som arbeider svart?

- Send ut spørsmålet ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Klikk pil til høyre for å se neste lysbilde for å se elevenes svar

Kapittel 7: Svart arbeid

Lysbilde 42

Elevenes svar: Hvilke konsekvenser kan det ha for den som arbeider svart?

- Gå gjennom elevenes svar
- Alle svarene kan være konsekvenser for den som arbeider svart

Her kan dere reflektere litt over:

- Hva med sosial dumping - kan alle velge å jobbe seriøst?
- Hvordan kan noen bli utnyttet i arbeidslivet?

For å gå dypere inn i tema kan podcast-episoden «*Slaver i Norge*» anbefales.

Kapittel 8: Hva kan unndragelse av skatt gjøre med velferden?

Kapittel 8 handler om mulige konsekvenser for samfunnet hvis mange velger å jobbe svart.

Kapittelet starter med en interaktiv oppgave hvor elevene skal ta stilling til hvor mye de kunne tenkt seg å unndra i skatt. De påfølgende eksemplene tar utgangspunkt i elevenes samlede svar og viser hva som kunne skjedd om alle i Norge hadde tenkt som dem.

Lysbilde 43

Forutsetninger for neste spørsmål

Her er forutsetningene for spørsmålet som sendes ut til elevene på neste lysbilde:

- Elevene har en medianinntekt på ca. 600 000 kroner i året
- Da blir skatten litt under 150 000 kroner
- Ville elevene jobbet svart hvis de fikk muligheten?
- Gå til neste lysbilde for å sende ut spørsmålet

Lysbilde 44

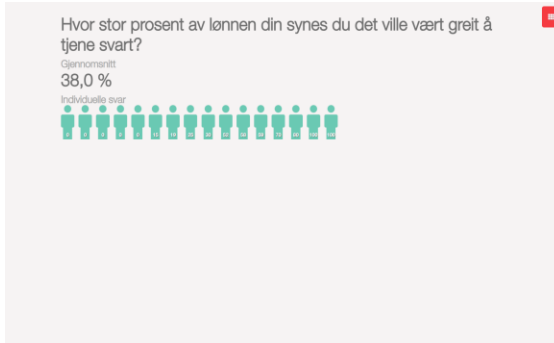
Interaktivt spørsmål: Hvor stor prosent av lønnen din synes du det ville vært greit å tjene svart?

Nå skal vi sende ut et nytt spørsmål:

Hvor stor prosent av lønnen din synes du det ville vært greit å tjene svart?

- Send ut spørsmålet, trykk på «**Start oppgave**»
- Be elevene om å svare på spørsmålet på mobil eller PC
- Klikk pil til høyre for å se neste lysbilde for å se hva elevene har svart

Kapittel 8: Hva kan unndragelse av skatt gjøre med velferden?

Lysbilde 45

Lysbilde 46

Lysbilde 47

Elevenes svar: Hvor stor prosent av lønnen din synes du det ville vært greit å tjene svart?

- Gå gjennom hva elevene har svart
- Poengter gjennomsnittet i klassen Dette brukes som grunnlag i de neste lysbildene
- Gå til neste lysbilde for å se den samlede summen som klassen ville unndratt og hvor stor summen ville blitt om alle i Norge unndro det samme

Hvor mye ville klassen/Norge unndratt i skatt?

Når du åpner lysbildet begynner telleverket:

- Det første tallet som kommer opp viser summen klassen ville unndratt
- Klikk pil til høyre for å starte neste telleverk
- Dette tallet viser summen som ville forsvunnet fra statsbudsjettet, hvis alle i Norge unndro like mye som gjennomsnittet i denne klassen

Hva kan denne skatteunndragelsen føre til?

Politikerne må prioritere hva de skal kutte av utgifter.

- Hva om hele beløpet tas fra videregående skole?
- Det koster i gjennomsnitt 200 000 kroner i året for en skoleplass i vgs.
- Det går ca. 190 000 elever på vgs.
- Det neste lysbildet viser hvor mange skoleplasser i vgs. det utgjør, hvis alle i Norge unndro like mye som denne klassen

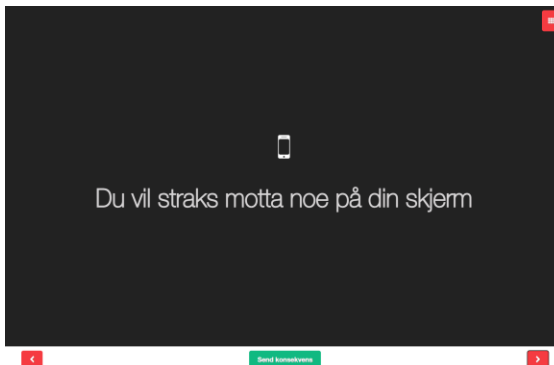
Kapittel 8: Hva kan unndragelse av skatt gjøre med velferden?

Lysbilde 48

Lysbilde 49

Lysbilde 50

Hvor mange skoleplasser utgjør det unndratte beløpet?

- Det første tallet viser det unndratte beløpet
- Det andre tallet viser hva dette utgjør i antall skoleplasser

Her kan det reflekteres over:

- Hvem skal betale for skoleplassen da?
- Foreldrene dine?
- Studielån?
- Har du råd til å gå på skole?

Er det nok å kutte i skoleplasser?

Politikerne ville nok ikke kuttet alt fra skole, men fordelt kuttet på flere områder.

Det ville kanskje ført til:

- innføring av skolepenger
- større egenandel for lege og sykehus
- dyrere kollektivtransport
- færre idrettsanlegg

På neste lysbilde sendes det ut flere mulige konsekvenser.

Interaktivt: Mulige konsekvenser av kutt sendes ut

- Trykk på knappen "**Send konsekvenser**"
- Få noen elever til å lese opp de konsekvensene de har fått på sine telefoner eller PC

Kapittel 9: Rettigheter når du jobber hvitt

Kapittel 9 handler om rettigheter vi opparbeider når vi jobber hvitt.

Videre om hvordan vi bidrar når vi kan og mottar velferdsgoder når vi trenger det.

Kapittelet avsluttes med en film.

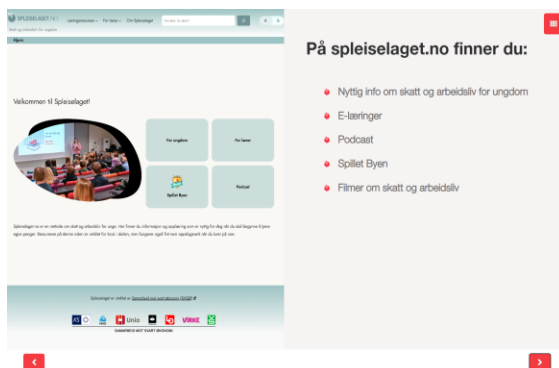

Lysbilde 51

Rettigheter når du jobber hvitt

Når du jobber og betaler skatt bygger du opp rettigheter. Det betyr at du blant annet har rett på:

- Feriepenger
- Lønn under sykdom
- Pensjonsopptjening
- Penger under arbeidsledighet
- Sluttattest

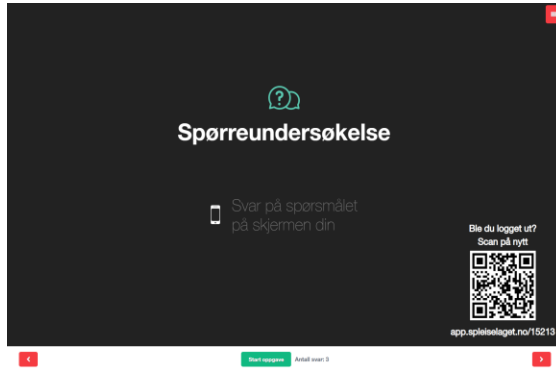
Lysbilde 52

På spleiselaget.no finner du

Dette lysbildet viser forsiden til nettsiden spleiselaget.no. Her finner du:

- Nyttige artikler om skatt og arbeidsliv for ungdom
- E-læringer om blant annet skattekort og frikort
- Her kan dere høre podcast-episoder som går mer i dybden på noen av temaene som er gjennomgått i undervisningen
- Spillet Byen
- Animasjonsfilmer om skatt og arbeidsliv

Kapittel 9: Rettigheter når du jobber hvitt

Lysbilde 53

Lysbilde 54

Lysbilde 55

Spørreundersøkelse

Det sendes ut tre statistikk-spørsmål til elevene.

- Send ut spørsmålene ved å trykke på «**Start oppgave**»
- Antall svar vises i bunnen av lysbildet
- Når elevene har svart, klikk på pilen som tar deg til neste lysbilde

Undervisningen avsluttes med filmen: Generasjonskontrakten

Filmen handler om at også etter at du har blitt 19 år får du hjelp av samfunnet, og at vi bidrar etter evne for at velferdssamfunnet skal fungere.

Lykke til i arbeidslivet!

Siste lysbilde ønsker ungdommene lykke til i arbeidslivet.

- Husk å trykke på «**Avslutt**» etter at du er ferdig med presentasjonen.
Da forsvinner presentasjonen fra din presentasjonsliste
- Du må opprette en ny presentasjon for neste klasse, slik at de får en unik presentasjon